

Андрэй ЧУТКІ

Дзед Уладзіміра Высоцкага — студэнт Кіеўскага камерцыйнага інстытута

Даследаванне біяграфій вядомых людзей часам выяўляе надзвычай цікавыя факты. У дадзеным артыкуле расказваецца пра дзеда вядомага савецкага спевака і акцёра Уладзіміра Высоцкага — Вольфа Шліёмавіча Высоцкага, урадженца Брэста. Аўтар, працуючы ў архівах выявіў дакументы, якія тычацца перыяду яго вучобы ў Кіеўскім камерцыйным інстытуце, якія даюць магчымасць адчуць дух часу, убачыць станаўленне асобы "звычайнага" чалавека, продка выдатнага спевака і акцёра.

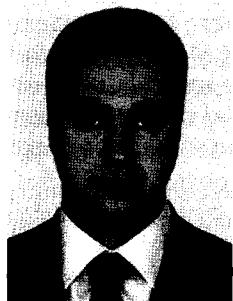
Гістарычная навука традыцыйна надае значную ўвагу вывучэнню біяграфій выдатных асоб. Часам даследуюцца біяграфіі іх продкаў (часта асоб "не знакавых"). Гэта робіцца для таго, каб прасачыць вытокі станаўлення выдатных гістарычных асоб, больш поўна вывучыць сучасную ім эпоху, зразумець тэндэнцыі і заканамернасці ў іх развіцці, правесці больш дэталёвае вывучэнне агульнага кантэксту таго ці іншага гістарычнага перыяду. Такім чынам, праз даследаванні такога кшталту мы выходзім на мікрагістарычны ўзровень — перспектывы і прадуктывы накірунак на сучасным этапе развіцця гістарычнай навукі.

У падобным ключы пабудавана і дадзенае даследаванне, прысвечанае вывучэнню некаторых старонак біяграфіі дзеда выдатнага савецкага акцёра і спевака Уладзіміра Сямёнавіча Высоцкага (1938—1980). Вядома, што дзед Уладзіміра Высоцкага — Вольф Шліёмавіч Высоцкі — паходзіў з Беларусі, нарадзіўся ў Брэсце. Пра гэта не раз узгадваў сам Уладзімір

Высоцкі, а яго родныя прадстаўлялі падобную інфармацыю ў публікацыях, прысвечаных яму. Аднак дакументальна ў літаратуры яна не пацвярджалася. Фактычна галоўнай крыніцай гэтых звестак была вусная памяць сям'і Высоцкіх. Зразумела, што і многія факты з біяграфіі продкаў Уладзіміра Высоцкага па розных прычынах не былі згаданыя ў літаратуры.

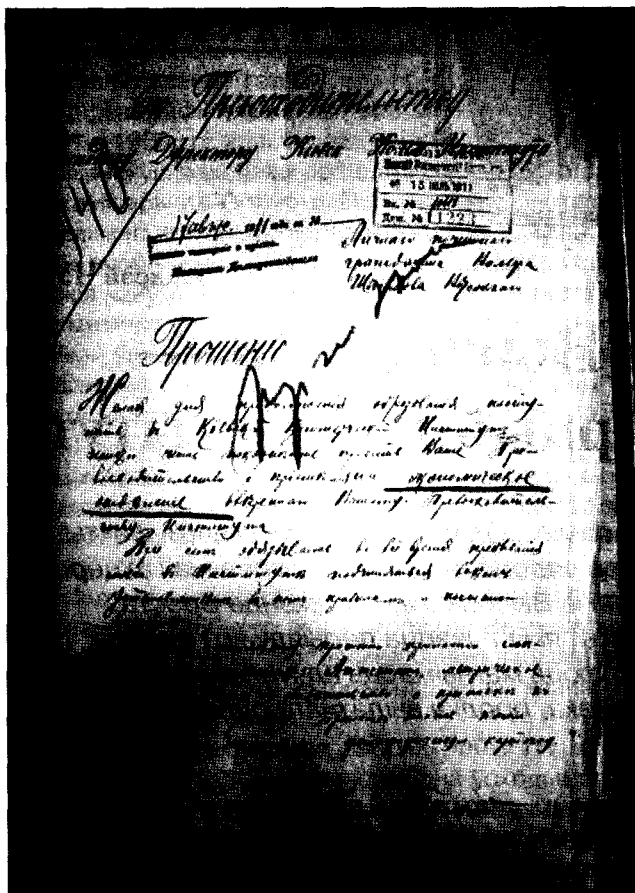
Раней было вядома, што пэўны час Вольф Шліёмавіч Высоцкі жыў у Кіеве, аднак больш падрабязная інфармацыя пра гэты перыяд яго жыцця шырока прадстаўлена не была. Займаючыся вывучэннем гісторыі Кіеўскага камерцыйнага інстытута, аўтар выявіў шэраг дакументаў, якія тычацца навучання Вольфа Высоцкага ў гэтым інстытуце, раскрываюць многія факты яго біяграфіі і з'яўляюцца ўнікальнымі звесткамі для вывучэння невялікага перыяду агульнай гісторыі Украіны, Беларусі і Расіі. Пазнаёмім чытачоў "Беларускага гістарычнага часопіса" з некаторымі з іх.

Першы па храналогіі дакумент, які тычыцца Вольфа Шліёмавіча Высоцкага датуецца 9 ліпеня



ЧУТКІ Андрэй Іванавіч.

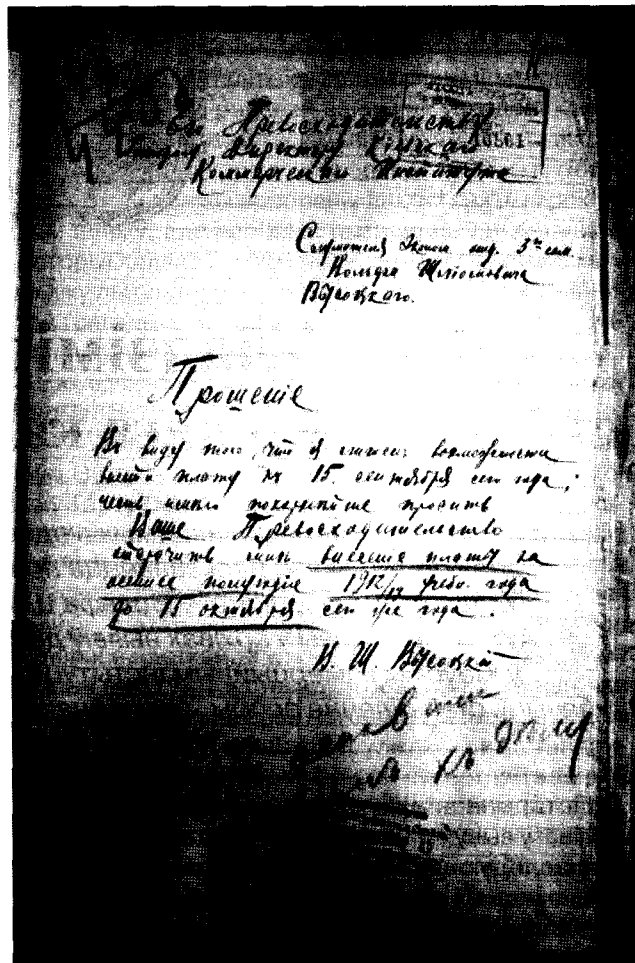
Дырэктар Музея гісторыі Кіеўскага нацыянальнага эканамічнага ўніверсітэта імя Вадзіма Гецьмана (КНЭУ), дацэнт кафедры гісторыі і тэорыі гаспадаркі гэтага ж універсітэта, кандыдат гістарычных навук, дацэнт. Нарадзіўся ў 1976 г. У 1998 г. закончыў гістарычны факультэт Кіеўскага нацыянальнага ўніверсітэта імя Тараса Шаўчэнкі, у 2002 г. — аспірантуру пры ім. У 2003 г. абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму: "М.П. Дашкевіч: асоба, навуковая і педагогічная спадчына вучонага". З 1999 г. выкладае ў розных навучальных установах г. Кіева. З 2006 г. працуе ў КНЭУ. Даследуе гісторыю прафесарскай карпарацыі і студэнцтва Кіева другой паловы XIX — пачатку XX ст., гісторыю Кіеўскага камерцыйнага інстытута, эканамічную гісторыю Украіны. Аўтар каля 70 навуковых публікацый, у тым ліку манаграфіі, зборніка дакументаў, чатырох вучэбных дапаможнікаў.



Прашэнне В.Ш.Высоцкага аб паступленні ў Кіеўскі камерцыйны інстытут. 1911 г.

1911 г. Гэта яго заява на імя дырэктара Кіеўскага камерцыйнага інстытута, якім на той момант быў Мітрафан Віктаравіч Доўнар-Запольскі*, аб залічэнні на эканамічнае аддзяленне інстытута. З гэтага дакумента вынікае, што на той момант Вольф Высоцкі жыў у г. Брэст-Літоўск (цяпер г. Брэст) па вуліцы Садовая, дом 10¹. Метрычная выписка, якая маецца ў яго асабістай справе, утрымлівае інфармацыю, што ён нарадзіўся "в г. Брест тринадцатого апреля того 1889 г. от законных родителей мещанина г. Сельцо Шлиомы Высоцкого и Хаши-Фейги Лейбовны Бульковштейн"². У аўтабіяграфіі, што таксама захоўваецца ў яго асабістай справе, вынікае, што ён нарадзіўся ў Брэсце, дзе атрымаў пачатковую адукацыю (у чатырохкласным гарадскім вучылішчы) і пачаў атрымліваць сярэдняю адукацыю (у мясцовым камерцыйным вучылішчы). Аднак, па яго словах, "по домашним обстоятельствам перешел в Люблинское Коммерческое училище"³.

З атэстату, прыкладзенага да яго заявы аб паступленні ў Кіеўскі камерцыйны інстытут, вынікае, што Вольф Шліёмавіч Высоцкі 25 лютага 1909 г. паступіў, а 1 чэрвеня 1911 г. закончыў "семікласнае камерцыйнае вучылішча таварыства выкладчыкаў у г. Люблін"⁴. Відавочна, што ён імкнуўся атрымаць эканамічную адукацыю, што было цалкам заканамерна, улічваючы асаблівую актыўнасць яўрэйскага элементу** ў



Прашэнне В.Ш.Высоцкага аб адтэрміноўцы аплаты вучобы ў інстытуце. 1912 г.

эканамічнай сферы жыцця. Менавіта па эканамічных дысцыплінах ён меў найлепшыя ацэнкі ў атэстаце Люблінскага камерцыйнага вучылішча⁵.

Выяўленыя дакументы прадстаўляюць інфармацыю пра тыя прадметы, што вывучаліся В.Высоцкім у інстытуце, пра яго выкладчыкаў. Паводле яго матрыкула (залікоўкі), у першым семестры чыталіся наступныя дысцыпліны: палітэканомія (выкладаў тады яшчэ малады, але ўжо даволі аўтарытэтны вучоны-эканаміст К.Р.Воблы), статыстыка (выкладаў выдатны ўкраінскі вучоны і грамадскі дзеяч А.А.Русаў), энцыклапедыя права (выкладаў прафесар Кіеўскага імператарскага ўніверсітэта св. Уладзіміра П.П.Сакалоў), гісторыя сярэдніх вякоў (выкладаў дэкан гісторыка-філалагічнага факультэта Кіеўскага імператарскага ўніверсітэта св. Уладзіміра М.М.Бубноў), усеагульная новая гісторыя (В.У.Навадворскі), агульная гігіена (выкладаў вядомы ўкраінскі грамадскі дзеяч і адзін з піянераў айчынай гігіены працы ва Украі-

* Нагадаем, што М.В.Доўнар-Запольскі кіраваў гэтай навучальнай установай з часу яе стварэння ў 1906 г. і да сакавіка 1917 г.

** Вольф Шліёмавіч Высоцкі, як вынікае з яго метрыкі меў яўрэйскае паходжанне: яго нараджэнне было засведчана брэсцкім рабінам.

не А.В.Корчак-Чапуркоўскі), навейшая руская гісторыя (выкладаў прафесар Кіеўскага імператарскага ўніверсітэта св. Уладзіміра і дырэктар Кіеўскага камерцыйнага інстытута М.В.Доўнар-Запольскі), камерцыйная арыфметыка (выкладаў М.Т.Сінайскі-Трафімаў)⁶. Як бачым, з самага пачатку навучання ў Кіеўскім камерцыйным інстытуце Вольфу Высоцкаму пашчасціла наведваць лекцыі цэлай плеяды выдатных вучоных і выкладчыкаў.

З дакументаў вынікае, што спачатку свайго навучання В.Ш.Высоцкі меў матэрыяльныя цяжкасці. У яго асабістай справе захоўваецца заява з просьбай аб прадастаўленні адтэрміноўкі на адзін месяц на аплату восеньскага семестра 1912—1913 навучальнага года, якая ў выніку была задаволена⁷.

Пры гэтым у даведцы, дадзенай яму праўленнем інстытута, адзначана, што В.Высоцкі "состоит вольным слушателем 3 сем. эконом. отд."⁸, а як вольны слухач (выкарыстоўваючы сучасную тэрміналогію, фактычна студэнт-завочнік) ён не мог карыстацца адтэрміноўкай ад прызыву на службу ў войску. Таму ўжо з 1912 г. ім пачынае цікавіцца прызыўны пункт па месцы яго жыхарства. Каб застацца ў Кіеве і працягнуць навучанне ў інстытуце, Вольф Высоцкі падаў прашэнне аб залічэнні "вольнапісаным" у раскватараваны ў Кіеве 165-ты Луцкі пяхотны полк, у якім ён і праходзіў службу⁹. Пры гэтым Вольф Высоцкі звярнуўся з просьбай да дырэктара Кіеўскага камерцыйнага інстытута аб прадастаўленні яму "гадавога адпачынку" ў сувязі з адбываннем воінскага абавязку, на што была дадзена рэзалюцыя: "Разрешаю без зачета двух семестров"¹⁰. Дадзены дакумент датуецца кастрычнікам 1912 г., і з гэтага можна зрабіць выснову, што ў той час ён ужо выконваў воінскі абавязак. Гэта пацвярджаецца і матрыкулам Вольфа Высоцкага, у якім за 1912—1913 навучальны год пазначана: "Вследствие отпуска для отбывания воинской повинности семестр не зачтен в учебном отношении"¹¹.

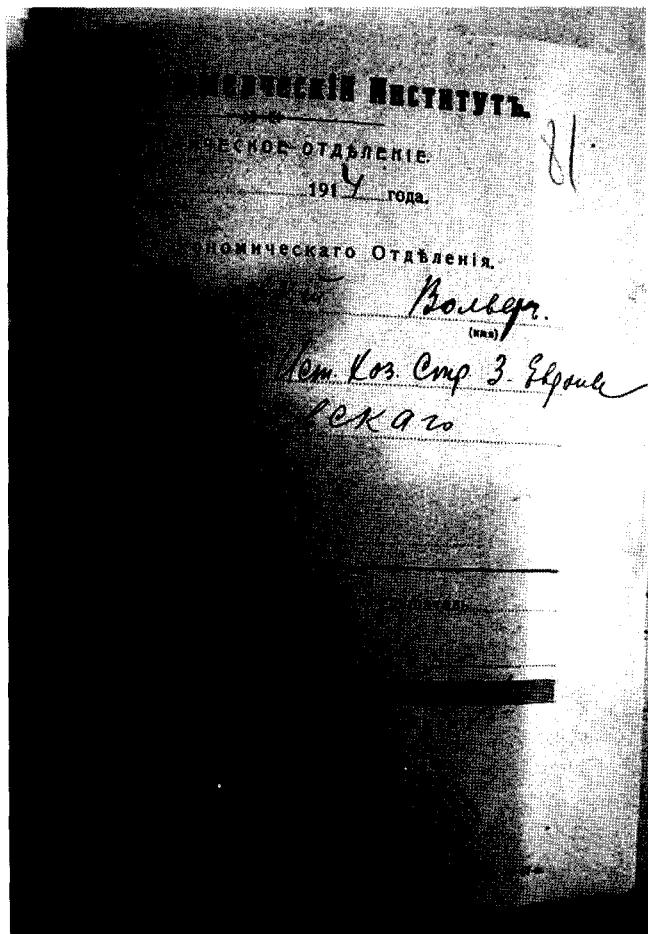
Аднак відавочна вайсковая служба не прыцягвала Вольфа Высоцкага. Таму ўжо 8 студзеня 1913 г. ён звярнуўся з чарговай просьбай на імя дырэктара Кіеўскага камерцыйнага інстытута М.В.Доўнар-Запольскага аб прадастаўленні яму "удостоверения в том, что в 1911 году предоставлена мне отсрочка по воинской повинности до окончания образования". Гэты дакумент ён прасіў накіраваць у канцылярыю "165 пехотного Луцке полка в гор. Кіеве"¹². У адказ на яго просьбу з канцылярыі інстытута ў канцылярыю 165-га Луцкага пяхотнага палка было накіравана пацвярджэнне, у якім гаварылася і аб тым, што прозвішча В.Высоцкага было пададзена ў спісах асоб, якія паступілі ў Кіеўскі камерцыйны інстытут у 1911 г., на прадмет дазволу ім адтэрміноўкі ад адбывання воінскай павіннасці да завяршэння навучання, г. зн. да 1915 г., і Міністэрства ўнутраных спраў пагадзілася на прадастаўленне такой адтэрміноўкі¹³. Такім чынам, запыт Вольфа Высоцкага быў цалкам матываваным і даныя, якія ён запрашваў, адпавядалі сапраўднасці.



Вольф Шліёмавіч Высоцкі. Фота 1910-х гг.

А ўжо 28 лютага 1914 г. Вольф Высоцкі падаў заяву на імя дырэктара Кіеўскага камерцыйнага інстытута аб далучэнні да яго асабістай справы "копии увольнительного воинского билета за № 7765"¹⁴, што азначала яго вяртанне на вучобу ў інстытут і завяршэнне адбывання воінскай павіннасці. Такім чынам, яго знаходжанне на вайсковай службе (пры гэтым даволі ўмоўнае) храналагічна абмяжоўваецца перыядам з кастрычніка 1912 г. да лютага 1914 г.

У той жа час экзаменацыйныя лісты, якія захоўваюцца ў яго асабістай справе, паказваюць, што і ў перыяд знаходжання на вайсковай службе Вольф Высоцкі працягваў здаваць экзамены ў інстытуце. Так, у студзені 1913 г. ён здаў на пяць экзамен па статыстыцы А.А.Русаву¹⁵, а ў верасні 1913 г. залік па палітэканоміі (П.Л.Каванько)¹⁶ і па статыстыцы (М.А.Волжыну)¹⁷. Адзначым, што на той перыяд ацэнка ў пяць балаў была надзвычай рэдкай, таму тройкі і радзей чацвёркі,



Экзаменацыйны ліст В.Ш.Высоцкага па прадмету "Гісторыя гаспадарчага ладу Заходняй Еўропы". 1914 г.

якія пераважалі ў Вольфа Высоцкага, былі звычайнымі ацэнкамі для тагачаснага студэнцтва і адлюстроўвалі значна больш высокі ўзровень падрыхтоўкі, чым пры аналагічных ацэнках у цяперашні час. Таму ацэнка пяць, атрыманая ім па статыстыцы, сведчыць пра яго выдатныя веды, паказаныя на экзамене, які прымаў першакаласны знаўца гэтага прадмета А.А.Русаў. Сярод першых ацэнак пэўнае неразуменне выклікае вынік экзамена па энцыклапедыі права ў прафесара П.П.Сакалова — у экзаменацыйным лісце, выдадзеным на імя Вольфа Высоцкага, значыцца ацэнка "нездавальняюча", тады як у матрыкуле — стаіць 4¹⁸. Верагодна, ён здаў гэты прадмет толькі з другога разу.

Але вернемся да яго вучобы ў Кіеўскім камерцыйным інстытуце. Як ужо адзначалася вышэй, з верасня 1913 г. Вольф Шліэмавіч Высоцкі аднаўляе вучобу ў інстытуце. За першы семестр 1913—1914 навучальнага года ён праслухаў у Кіеўскім камерцыйным інстытуце курсы: міжнароднага і адміністрацыйнага права (выкладаў прафесар П.М.Багаеўскі), эканамічнай палітыкі (П.Л.Каванько), грамадзянскага працэсу (М.В.Самафалаў), расійскага дзяржаўнага права (прафесар С.А.Егіазараў), расійскага грамадзянскага права (прафесар В.І.Сінайскі), гісторыі гаспадарчага ладу Расіі (прафесар і дырэктар інстытута М.В.Доўнар-Запольскі), гісторыі гаспадарчага ладу

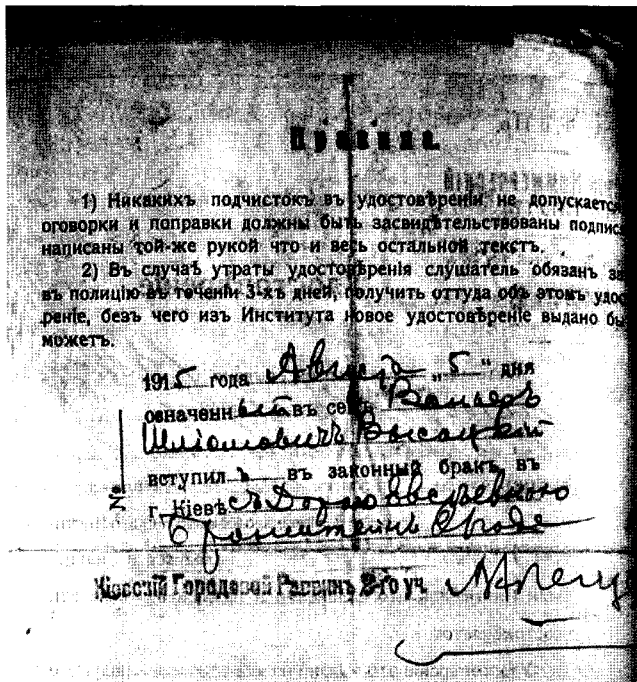
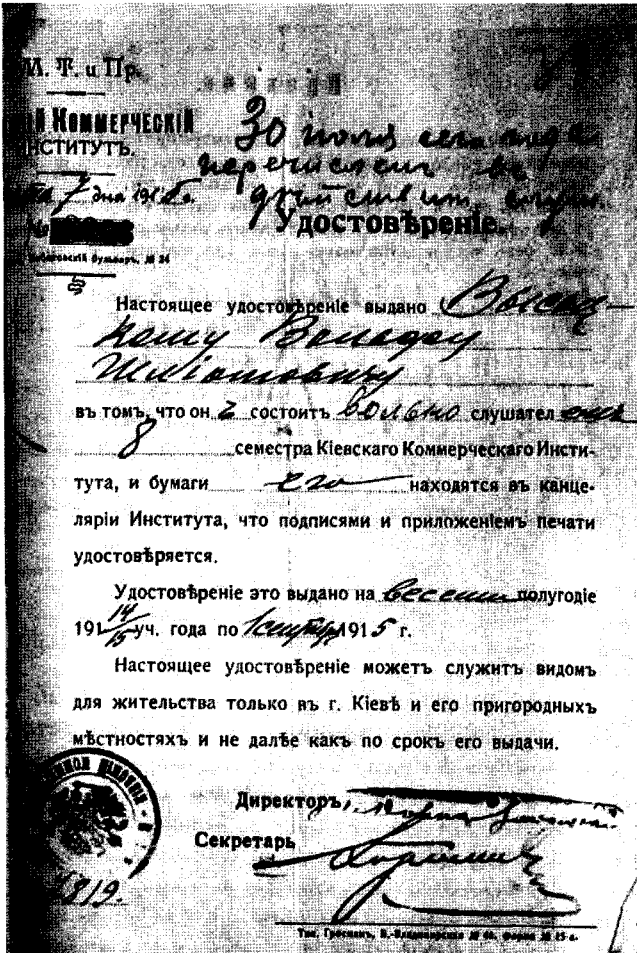
Заходняй Еўропы (Я.Д.Сташэўскі), фінансавага права (Л.М.Яснапольскі)¹⁹. Як бачна, сярод асоб, якія выкладалі ў Вольфа Высоцкага пасля яго вяртання ў інстытут, было нямала вядомых вучоных (што ў прынцыпе характарызавала прафесарскі корпус Кіеўскага камерцыйнага інстытута за ўвесь перыяд яго існавання²⁰): прафесары Егіазараў і Багаеўскі былі вядомымі юрыстамі, Яснапольскі — спецыялістам з еўрапейскім імем у галіне фінанса, Доўнар-Запольскі — выдатным гісторыкам і папулярызатарам эканамічнай гісторыі і адукацыі. Акрамя гэтага, В.Высоцкі вывучаў нямецкую і французскую мовы ў выкладчыкаў, якія былі носбітамі гэтых моў, што таксама забяспечвала высокі ўзровень атрыманых ведаў. Указаныя ў першым семестры 1913—1914 навучальнага года дысцыпліны выкладаліся і ў другім семестры гэтага навучальнага года.

Адзначым, што навучанне Вольфа Шліэмавіча Высоцкага ў Кіеўскім камерцыйным інстытуце праходзіла не заўсёды гладка. Так, з дакументаў вынікае, што 15 студзеня 1914 г. ён не здаў экзамен па гісторыі рускага дзяржаўнага права ў М.В.Доўнар-Запольскага і пераздаў яго толькі ў красавіку 1914 г.²¹

20 сакавіка 1914 г. Вольф Высоцкі здаў расійскае грамадзянскае права В.І.Сінайскаму на тры²², 30 сакавіка 1914 г. міжнароднае права — П.М.Багаеўскаму на тры²³, у маі 1914 г. залік па найноўшай расійскай гісторыі — М.В.Доўнар-Запольскаму²⁴. Таксама вясной 1914 г. Вольф Высоцкі здаў залік П.Л.Каванько па эканамічнай палітыцы²⁵, на чатыры экзамен па гісторыі гаспадарчага ладу Заходняй Еўропы ў Я.Д.Сташэўскага²⁶ і на тры экзамен па адміністрацыйнаму праву П.М.Багаеўскаму²⁷. У верасні 1914 г. Вольф Высоцкі на чатыры здаў французскую мову²⁸, таксама на чатыры — спецкурс па міжнароднаму праву Багаеўскаму²⁹, на тры экзамен па грамадзянскаму працэсу Самафалаву³⁰, а 20 верасня 1914 г. на тры — экзамен па нямецкай мове³¹.

Адзначым, што амаль увесь час навучання ў Кіеўскім камерцыйным інстытуце Вольф Высоцкі вырашаў пытанне з прызывам на вайсковую службу. Так, ужо 5 жніўня 1914 г. ён у чарговы раз звярнуўся да кіраўніцтва Кіеўскага камерцыйнага інстытута з просьбай выдаць "справку о том, что я действительно состою студентом вверенного Вашему Превосходительству института", што было неабходна для атрымання адтэрміноўкі ад чарговага прызыву на вайсковую службу да завяршэння навучання. Адзначым, што Расійская Імперыя толькі што ўступіла ў Першую сусветную вайну, і таму прызыўныя ўчасткі набіралі ўсіх, каго толькі можна. Гэтая даведка прадстаўлялася брэсцкаму павятоваму воінскаму начальніку, гэта значыць у рэгіён, які адразу ж пасля пачатку вайны ператварыўся ў прыфрантавую паласу. А ўжо 9 кастрычніка 1914 г. Вольф Высоцкі падаў заяву, у якой гаварылася, што па стану здароўя ён звальняецца "вовсе от службы военной"³² з 26 жніўня 1914 г.

У 1914—1915 навучальным годзе В.Высоцкі вывучаў наступныя дысцыпліны: эканамічную геагра-



Пасведчанне (ліцавы бок і адварот) В.Ш.Высоцкага аб тым, што ён з'яўляецца вольным слухачом Кіеўскага камерцыйнага інстытута. 1915 г.

фію (выкладаў прафесар В.Г.Бажаеў), гандлёвае і вексельнае права (прафесар М.М.Каткоў), банкаўскую справу (Л.Г.Барац), агульнае рахункаводства (І.М.Федарук), тэхніку гандлёвай справы (Уманаў), крываінальнае права (М.В.Самафалаў), фінансвае права (Л.М.Яснапольскі), ацэначную статыстыку (А.А.Русаў), земскую і гарадскую гаспадарку (прафесар М.Д.Сілін), а таксама наведваў семінар па палітэканоміі (прафесар К.Р.Воблы)³³. У другім семестры гэтага навучальнага года да вышэй названых дысцыплін дадаліся апісальнае таваразнаўства, якое выкладаў вядомы вучоны-аграрый прафесар П.Р.Слэзкін.

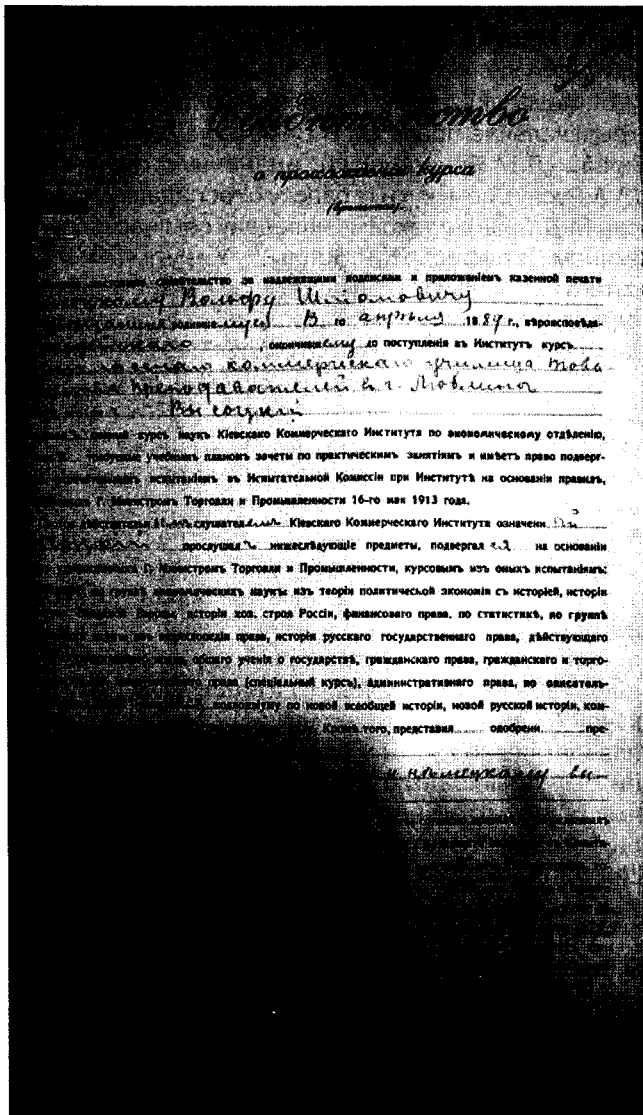
26 студзеня 1915 г. Вольф Высоцкі здаў на чатыры экзамен па фінансаваму праву Л.М.Яснапольскаму³⁴. У маі 1915 г. — наступныя залікі: па банкаўскай справе Л.Г.Барацу³⁵, па агульнаму рахункаводству І.М.Федаруку³⁶, па эканамічнай гісторыі Расіі М.В.Доўнар-Запольскаму³⁷ і экзамен па таваразнаўству П.Р.Слэзкіну на чатыры³⁸.

Верагодна, каб канчаткова пазбавіцца ад пагрозы прызыву ў дзеючую армію, Вольф Высоцкі на апошнім, восьмым семестры навучання, з 30 ліпеня 1915 г.³⁹ перавёўся ў разрад сапраўдных слухачоў (г. зн. студэнтаў-вочнікаў) і адразу папрасіў паведаміць аб гэтым у прызыўны ўчастак, да якога ён быў прыпісаны⁴⁰. Пры гэтым на выдадзеным яму "увольнительном свидетельстве" ўказана, што ён 5 жніўня "вступил в законный брак в г. Киеве с Дорой Евсеевною Бранштейн 21 года"⁴¹, дачкой жытомірскага мешчаніна, які пражываў у Кіеве.

Перавод у разрад сапраўдных слухачоў, які зрабіў В.Высоцкі ў ліпені 1915 г., быў фактычна фармальным крокам, паколькі ўжо ў жніўні 1915 г. ён закончыў Кіеўскі камерцыйны інстытут.

У выпісцы ацэнак, прадастаўленай яму па завяршэнню навучання ў Кіеўскім камерцыйным інстытуце, было адзначана, што курс багаслоўя ён не праслухаў (як іўдзеі, бо на гэтым курсе выкладалі асновы праваслаўя), па палітэканоміі атрымаў 3 балы, па гісторыі палітэканоміі — 4, па статыстыцы — 5, па энцыклапедыі права — 4, па гісторыі гаспадарчага ладу Расіі — 4, па гісторыі гаспадарчага ладу Заходняй Еўропы — 4, па дзяржаўнаму праву — 3, па гісторыі рускага дзяржаўнага права — 4, па грамадзянскаму праву — 3, па грамадзянскаму і гандлёваму працэсу — 3, па міжнароднаму праву — 3, па адміністрацыйнаму праву — 3, па фінансаваму праву — 4, па апісальнаму таваразнаўству — 4, па французскай мове — 4, па нямецкай — 3 балы⁴². Таксама яму было выпісана часовае пасведчанне аб заканчэнні навучання. Для атрымання дыплама яму трэба было падаць дыпломную работу і здаць выпускныя экзамены, для чаго, паводле статуту Кіеўскага камерцыйнага інстытута, прадугледжваўся тэрмін да аднаго года з моманту заканчэння навучання⁴³.

Неўзабаве пасля завяршэння В.Высоцкім курса навучання ў Кіеўскім камерцыйным інстытуце (а менавіта ў лютым 1916 г.) канцелярыя апошняга паведамляла Пружанскаму павятоваму воінскаму



Часовае пасведчанне В.Ш.Высоцкага аб яго навучанні ў Кіеўскім камерцыйным інстытуце. 1915 г.

начальніку (верагодна, у адказ на яго запыт) аб тым, што "Вольф Шлиомович Высоцкий... из числа учащихся за прослушанием курса института выбыл и пользоваться... отсрочкой не может"⁴⁴. У снежні 1916 г. дырэктар інстытута паведамляў таму ж чыноўніку аб тым, што "Высоцкий Вольф Шлиомович <...> был допущен к экзаменам в осенней сессии испытательной комиссии, но к таковым не приступил, а потому пользоваться какой-либо отсрочкой по институту он не может и не имеет права"⁴⁵.

Вядома па дакументах, што 31 жніўня 1916 г. Вольф Высоцкі падаваў прашэнне на імя старшыні выпрабавальнай камісіі пры інстытуце на прадмет допуску да здачы выпускных экзаменаў⁴⁶. 28 верасня 1916 г. ён у сваёй заяве на імя дырэктара інстытута прасіў дазволіць яму здачу выпускных экзаменаў у наступную сесію ў сувязі "с внезапной болезнью, благодаря чему я лишен возможности продолжать начатые мной выпускные экзамены"⁴⁷. 14 студзеня 1917 г. ён падаў чарговую заяву на імя дырэктара

інстытута аб дазvole здаваць выпускныя экзамены ў вясеннюю сесію 1916—1917 навучальнага года, якая была задаволена⁴⁸. Як вынікае з выдадзенага яму ў канцэлярыі інстытута часовага пасведчання (ад 31 мая 1917 г.), ён "подвергался в апреле и мае месяце 1917 г." выпускным экзаменам, па выніках якіх яму было прысвоена званне кандыдат эканамічных навук другога разраду⁴⁹.

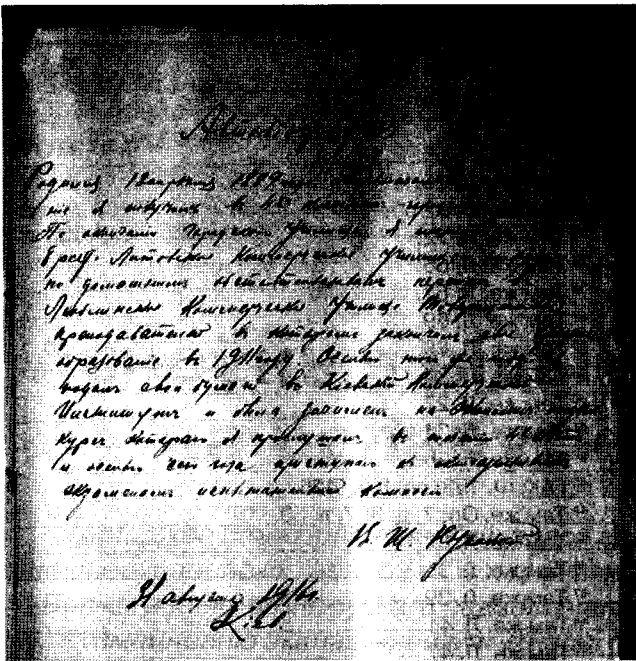
Дыпломную работу В.Высоцкі напісаў пад кіраўніцтвам дацэнта М.А.Волжына на тэму "Развитие пивоваренной промышленности в России"⁵⁰. Адзначым, што ў адпаведнасці з "Правіламі аб выпускных выпрабаваннях слухачоў Кіеўскага камерцыйнага інстытута" дыпламы падзяляліся на дзве ступені, прычым "диплома первой удостоиваются те выпускники, которые из всех выдержанных в комиссии испытаниях имели в среднем выводе не ниже "4", а из курсовых испытаний в среднем не ниже "3" с половиной" (§ 18 устава. — А.Ч.)⁵¹. Такім чынам, пацвярджаюцца даныя з асабістай справы Вольфа Высоцкага аб тым, што яго сярэдні бал на экзаменах быў ніжэй.

25 кастрычніка 1917 г. (як раз у дзень, калі ў Расійскай Імперыі адбылася Кастрычніцкая рэвалюцыя) Вольф Высоцкі атрымаў дыплом аб заканчэнні Кіеўскага камерцыйнага інстытута, у якім ён быў запісаны ўжо як "Высоцкий Вольф Шлиомович (Семенович)". Змена імя па бацьку была замацавана юрыдычна: у копіі пасведчання, выпісанага рабінам г.Брэст-Літоўскага і засведчанага кіеўскім натарыўсам А.М.Бабарыкіным 19 мая 1917 г., указана, што "означенный на первой странице сего письма Вольф Шлиомович Высоцкий, родившийся в г. Брест Литовском в общежитии, прозывается Вольф Семенович Высоцкий"⁵².

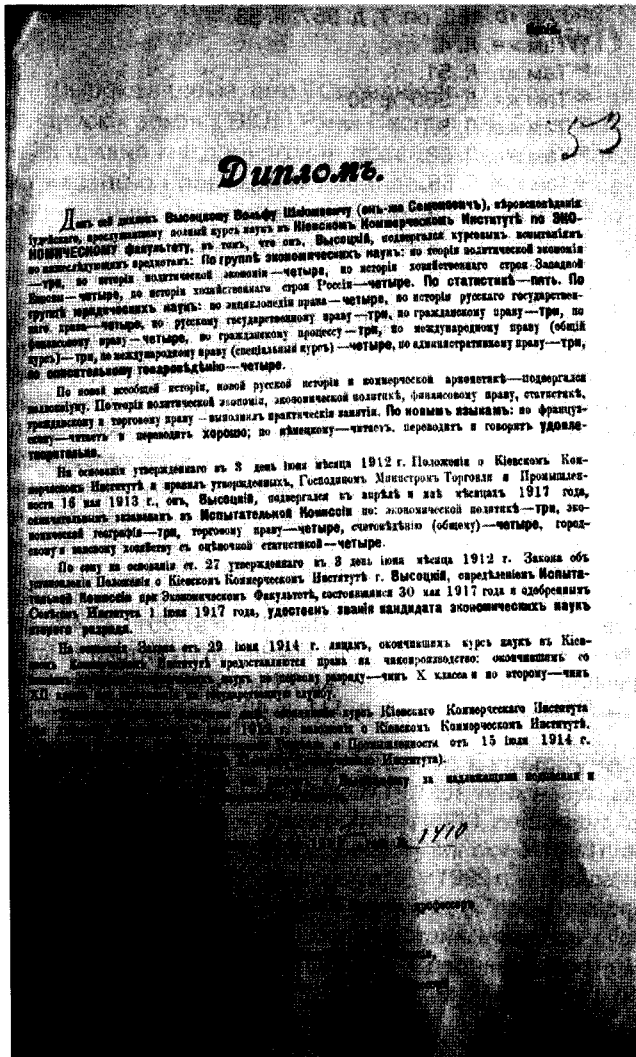
Так упершыню было засведчана паступовае змяненне яго пашпартных даных. У якасці сведкаў пры гэтым выступалі бацька жонкі В.Ш.Высоцкага жытомірскі мешчанін Я.Бранштэйн і выпускнік эканамічнага аддзялення Кіеўскага камерцыйнага інстытута (а значыць, хутчэй за ўсё і добры знаёмы Вольфа Высоцкага) Х.А.Гольдфарб. Паколькі ў той час Расійская Імперыя ўжо спыніла сваё існаванне, а разам з ёй і заканадаўства, якое абмяжоўвала правы яўрэйскай абшчыны, то цяжка выявіць прычыны такога змянення пашпартных даных (якія на гэтым не спыніліся — неўзабаве ён змяніў і імя з "Вольф" на "Уладзімір"), якія былі верагодна закліканы затушаваць яго яўрэйскае паходжанне.

Летам 1917 г. з прызыўнога ўчастка, да якога быў прыпісаны В.Высоцкі, зноў прыходзіць запыт аб ім. У адказ на гэты запыт з інстытута (16 ліпеня 1917 г.) было паслана пісьмо, у якім гаварылася, што ён з інстытута выбыў, не ўказаўшы свайго адрасу, і што "по некоторым соображениям можно думать, что местожительство он избрал в г. Киеве, о чем может дать справку комиссар милиции"⁵⁴.

Адзначым, што ёсць інфармацыя (пакуль не пацверджаная дакументальна) аб тым, што В.Высоцкі



Аўтабіяграфія В.Ш.Высоцкага. 1916 г.



Диплом В.Ш.Высоцкага. 1917 г.

ўжо ў 1920-х гг. зноў паступіў у інстытут (які ў той час быў перайменаваны з камерцыйнага ў інстытут народнай гаспадаркі) на юрыдычны факультэт. Таму архіўныя пошукі ў гэтым накірунку працягваюцца.

У завяршэнні рэканструкцыі гэтай старонкі біяграфіі Вольфа Высоцкага варта адзначыць і тое, што ў Кіеўскім камерцыйным інстытуце з 1917 па 1919 гг. вучыўся і яго родны брат Леон (Лейб) Шліёмавіч Высоцкі.

Лейб Шліёмавіч Высоцкі нарадзіўся 21 верасня 1886 г. у Брэст-Літоўску, дзе атрымаў сярэднюю адукацыю ў мясцовым камерцыйным вучылішчы⁵⁵. У верасні 1917 г. ён падаў заяву аб прыёме на камерцыйна-тэхнічнае аддзяленне Кіеўскага камерцыйна-нага інстытута, куды і быў залічаны. Можна меркаваць, што яго з'яўленне ў сценах інстытута адбылося не без удзелу малодшага брата, які як раз закончыў навучанне ў ім.

Як вынікая з заявы Лейба Высоцкага пра прыём у Кіеўскі камерцыйны інстытут, ён ужо паспеў правучыцца два гады ў Петраградскім псіханеўралгічным інстытуце⁵⁶. Ён таксама, як і Вольф Высоцкі, быў прызваны на ваенную службу, у выніку чаго пакінуў навучанне ў псіханеўралгічным інстытуце, куды ўжо не вярнуўся. Лейб Высоцкі адразу ж пасля прызнання яго не прыгодным да вайскавай службы па стану здароўя⁵⁷ паступіў у Кіеўскі камерцыйны інстытут. У тым жа 1917 г. ён таксама змяніў сваё імя і імя па бацьку з "Лейб Шліёмавіч" на "Леон Саламонавіч"⁵⁸.

У сувязі з тым, што Лейб Высоцкі да паступлення ў Кіеўскі камерцыйны інстытут ужо вучыўся ў ВНУ, ён быў залічаны на трэці курс і закончыў інстытут у верасні 1919 г., аб чым атрымаў часовае пасведчанне⁵⁹. Пасля здачы выпускных экзаменаў у кастрычніку—лістападзе 1919 г. і абароны дыплама па тэме "Арганізацыя гандлёва-прамысловага прадстаўніцтва"⁶⁰ ён атрымаў званне камерцыйнага інжынера⁶¹, аб чым яму быў выдадзены дыплом, датаваны 10 снежня 1919 г.⁶².

Дзякуючы выяўленым архіўным дакументам нам удалося рэканструяваць шэраг важных момантаў з біяграфіі продкаў Уладзіміра Сямёнавіча Высоцкага. Безумоўна, гэта напрамую не тычыцца яго асобы, але ў той жа час нельга адмаўляць таго факту, што навучанне ў Кіеўскім камерцыйным інстытуце паўплывала на станаўленне асобы Вольфа Шліёмавіча, а такім чынам, і на яго нашчадкаў. Адзначым, што ў паказаны перыяд Кіеўскі камерцыйны інстытут быў, відаць, адзіным ВНУ, у якім маглі без асаблівых перашкод атрымліваць вышэйшую адукацыю прадстаўнікі яўрэйскай меншасці, і менавіта дзякуючы гэтаму Вольф Высоцкі змог атрымаць адпаведную адукацыю. Разам з тым можна сцвярджаць, што той дух свабодалюбства і дэмакратызму, якім было прасякнута ўсё жыццё Кіеўскага камерцыйнага інстытута (што пацвярджаецца шматлікімі фактамі⁶³), перадаліся і Вольфу Высоцкаму, а праз яго, верагодна, і яго нашчадкам, уключаючы і ўнука — спевака і акцёра Уладзіміра Высоцкага.

Разам з тым даследаваная тэма ў чарговы раз пацвярджае і той факт, што нямала выхадцаў з Беларусі атрымлівалі вышэйшую эканамічную адукацыю ў Кіеўскім камерцыйным інстытуце. Гэтая тэма патрабуе далейшага вывучэння, паколькі дапамагае больш дэталёва рэканструяваць культурныя сувязі ўкраінскага і беларускага народа пачатку XX ст. Таксама варта вывучыць пытанні аб выхадцах з Беларусі, якія працавалі ў Кіеўскім камерцыйным інстытуце, паколькі іх спіс яўна не мог абмяжоўвацца толькі адным рэктарам інстытута М.В.Доўнар-Запольскім. Так, напрыклад, адзін з першых захавальнікаў Музея таваразнаўства пры Кіеўскім камерцыйным інстытуце М.С.Памазкоў таксама быў выхадцам з Беларусі — яго бацькі паходзілі з в. Мікулічы Клімавіцкага павета Магілёўскай губерні⁶⁴.

Такім чынам, узнятая тэма прыадкрывае цэлы пласт даследаванняў больш шырокага парадку ў кантэксце гісторыі адукацыі, навукі і культуры ўкраінскага і беларускага народаў.

¹ Государственный архив г. Киева (далее — ГАК). Ф. 153, оп. 7, д. 357, л. 1.

² Там же. Л. 4.

³ Там же. Л. 45.

⁴ Там же. Л. 2.

⁵ ГАК. Ф. 153, оп. 7, д. 357, л. 2.

⁶ Там же. Л. 86.

⁷ Там же. Л. 11.

⁸ Там же. Л. 12.

⁹ Там же. Л. 6.

¹⁰ Там же. Л. 14.

¹¹ Там же. Л. 87 об. — 89.

¹² Там же. Л. 17.

¹³ Там же. Л. 18 — 18 об.

¹⁴ Там же. Л. 22.

¹⁵ Там же. Л. 83.

¹⁶ Там же. Л. 74.

¹⁷ Там же. Л. 75.

¹⁸ Там же. Л. 84, 86.

¹⁹ Там же. Л. 89 об.

²⁰ Гл. Чуткий А.І. Професорсько-викладацький склад Київського комерційного інституту в 1908—1914 рр.: статистика, тенденції змін, визначні персоналії // Література та культура Полісся. Вип. 70. Ніжин, 2012. С. 181—190.

²¹ ГАК. Ф. 153, оп. 7, д. 357, л. 59, 63.

²² Там же. Л. 56.

²³ Там же. Л. 57.

²⁴ Там же. Л. 58.

²⁵ Там же. Л. 73.

²⁶ Там же. Л. 81.

²⁷ Там же. Л. 82.

²⁸ Там же. Л. 64.

²⁹ Там же. Л. 65.

³⁰ Там же. Л. 71.

³¹ Там же. Л. 55.

³² Там же. Л. 26.

³³ Там же. Л. 92 об.

³⁴ Там же. Л. 72.

³⁵ Там же. Л. 66.

³⁶ Там же. Л. 67.

³⁷ Там же. Л. 69.

³⁸ Там же. Л. 68.

³⁹ Там же. Л. 34.

⁴⁰ Там же. Л. 27.

⁴¹ Там же. Л. 34 об.

⁴² Там же. Л. 96.

⁴³ ГАК. Ф. 153, оп. 8, д. 496.

⁴⁴ Там же. Оп. 7, д. 357, л. 30.

⁴⁵ Там же. Л. 32.

⁴⁶ Там же. Л. 38.

⁴⁷ Там же. Л. 39.

⁴⁸ Там же. Л. 41.

⁴⁹ Там же. Л. 47.

⁵⁰ Там же. Л. 96.

⁵¹ Там же. Оп. 8, д. 496, л. 69 об.

⁵² ГАК. Ф. 153, оп. 7, д. 357, л. 53.

⁵³ Там же. Л. 4.

⁵⁴ Там же. Л. 51.

⁵⁵ Там же. Д. 360, л. 60.

⁵⁶ Там же. Л. 3.

⁵⁷ Там же. Л. 58.

⁵⁸ Там же. Л. 59.

⁵⁹ Там же. Л. 60.

⁶⁰ Там же. Л. 70 об.

⁶¹ Там же. Л. 65.

⁶² Там же. Л. 68.

⁶³ Гл.: Чуткий А.І. Український студентський гурток у Київському комерційному інституті (1908—1914 рр.) // Пам'ятки: археографічний щорічник. Т. 8. К., 2008. С. 122—128; Чуткий А.І. Еволюція студентського контингенту Київського комерційного інституту // Київська старовина. № 1. 2010. С. 35—45; Чуткий А.І. Зміни в студентському складі вузів Наддніпрянщини в роки українських визвольних змагань: досвід Київського комерційного інституту // Література та культура Полісся. Вип. 62. Ніжин, 2011. С. 238—247; Чуткий А.І. Самоорганізація студентства Київського комерційного інституту як одна із складових історії зародження профспілкового руху в Україні // Гілея. Вип. 51 (№ 9). 2011. С. 40—46; Чуткий А. Київський комерційний інститут: витоки та історичний поступ (1906—1920 рр.). Ніжин, 2013. С. 204—217.

⁶⁴ ГАК. Ф. 153, оп. 1, д. 111, л. 40 а.